

intus coruscat, intus revelatur. Et similia habet Prosper, lib. 1 de Vocat. gent., cap. 2.

5. *Concluditur veritas contra modum quemcumque accidentalem, etc.* — Relinquitur ergo nullum esse modum accidentalem in actu fidei, quo possit in esse supernaturali primo constitui, ac proinde esse supernaturalem per suam primam et essentialem entitatem. Idemque probatum manet de voluntate credendi, idemque ob easdem rationes infra dicemus de actibus spei et charitatis. Et ratio omnium est, quia formalia motiva, in quibus hi actus nituntur, superant ordinem naturæ et vires naturales liberi arbitrii, ut cap. 6 late explicavimus.

6. *Primum corollarium ex dicta veritate.* — Atque ex hac veritate sic demonstrata colligitur primum qualis sit necessitas gratiæ, est enim necessitas per se, et non tantum per accidens. Quæ verba nota esse possunt ex dictis in præcedenti libro. Ibi enim diximus necessitatem auxilii gratiæ ad actus ordinis naturalis, esse quasi accidentariam ex defectu naturæ lapsæ, seu ex rebellionem concupiscentiæ, et aliis difficultatibus quæ ad corpus corruptibile consequuntur: in his autem actibus non est hujusmodi, sed per se est necessaria gratia, quia liberum arbitrium creatum per se est impotens ad hos actus, et ita necessitas gratiæ fundatur in intrinseca substantia et natura talium actuum. Ideoque invenitur in omni statu et in omni natura creata, ut ex dictis satis constat.

7. *Secundum corollarium.* — Secundo, infertur gratiam requiri ad hos actus ut principium per se et physicum illorum, in quo etiam est magna differentia inter hos actus et naturales. Nam ad naturales gratia solum juvat moraliter, illuminando intellectum, et excitando affectum, et tollendo impedimenta; ad hos autem actus majus adjutorium necessarium est. Ratio autem est clara ex dictis, quia ad actus naturales habent potentiæ efficientes vires physicas, ad hos autem actus minime, et ideo indigent superiori principio elevante illas, et dante vires ad eos eliciendos, etiam per se et physice. Unde necesse est ut ad hos actus Deus per se concurrat, non tantum ut prima causa agens per concursum generalem, sed etiam ut causa particularis et principalis, vel immediate, vel saltem infundendo aliquod principium proximum per se et physicum talium actuum simul cum intellectu vel voluntate, ut infra tractando de auxiliis latius dicetur. Per hoc autem

non excluditur concursus etiam Dei ut primæ causæ ordinis etiam supernaturalis, quia hic semper est necessarius propter dependentiam essentialem omnis entitatis creatæ a Deo, ut dicitur libro 5. Denique non etiam excluduntur morales concursus gratiæ per illuminationem et inspirationem supernaturalis ordinis, nam hic modus adjutorii gratiæ necessarius est, ut definiunt Concilia, et fundatur etiam in supernaturali substantia talium actuum, quia non potest intellectus noster aut voluntas ad illos conari, nisi per hujusmodi auxilia divina excitetur, ut tradunt Concilia, præsertim Concilium Trident., sess. 6, canon. 3, et inferius tractando de auxiliis latius explicandum est. An vero gratia habitualis semper debeat præcedere, saltem ordine naturæ, ad hujusmodi actus, postea disputabitur. Nunc quod ad fidei actum pertinet, certum est gratiam habitualem sanctificantem non esse necessariam, quia fidei actus potest esse in peccatore; de habitu autem fidei simul cum aliis, infra suo loco generaliter dicendum.

8. *Tertium corollarium.* — *Probatum positum corollarium.* — Tandem ex hac solutione colligimus non posse eundem actum numero esse acquisitum et infusum, vel simul, vel successive, cujus oppositum sentiunt omnes fere auctores, qui putant actum infusum esse naturalem quoad substantiam, præsertim Gabriel et Ochamus. Qui loquentes de actu fidei dicunt eundem actum simul esse fidei infusæ et acquisitæ, eumque prius esse posse solius fidei acquisitæ, seu mere naturalem et non infusum. Loquunturque consequenter, quia potest esse substantia actus sine modo accidentali, unde fit etiam ut possit esse simul naturalis et infusus, quia potest habere substantiam cum modo; non tamen dicere possunt dari actum pure infusum, quia non potest esse modus accidentalis sine substantia, et aperte Gabriel explicat non posse esse fidem infusam sine acquisita. Eademque sententia sumitur ex Scoto, et Cajetano, loquente de contritione. At in nostra sententia hoc ultimum non solum contingere potest, sed etiam est necessarium in actibus per se infusis, nam in illis substantia eorum, et prima ac essentialis species est supernaturalis, et ideo omnis etiam modus qui ad illam sequitur, est supernaturalis, et ita totus est tantum supernaturalis. Duo autem prima sunt impossibilia, ut in corollario diximus. De primo patet, quia non potest eadem entitas simul esse in duabus speciebus substantialibus; sed fides acquisita

essentialiter est in tali specie entis pertinentis ad ordinem naturæ; fides autem infusa essentialiter est in altiori specie et ordine rerum; ergo non potest simul idem actus numero quoad entitatem simul esse in utraque specie. Unde fingi non potest quod intellectus simul et uno actu assentiatur eidem veritati; ex motivo fidei infusæ et acquisitæ, quia non potest idem actus accipere ex illis motivis duas species æque primas, quia hoc repugnat, ut dictum est, nec unam essentialem et alteram accidentalem; tum quia non est major ratio de una quam de altera; tum etiam quia utrumque motivum sufficit constituere suam speciem entis.

9. *Progreditur probatio.* — Et eadem ratione non possunt quasi conjungi simul ad dandam unam speciem actui, quia sunt objecta primo diversa et distincti ordinis, et non conjunguntur ad constituendum unum formale objectum, a quo possit una species actus sumi. Nec etiam potest una simplex entitas simul esse naturalis et supernaturalis in specie substantiali. Vel ergo illa species est naturalis, et sic supernaturalis motivum, ut tale est, nihil illi confert, vel est supernaturalis, et tunc naturale motivum illam non attingit, nec supernaturalis fides a tali motivo potest per se pendere; nullo ergo modo potest simul idem actus esse in utraque specie acquisitæ, et infusæ fidei, seu virtutis. Et eadem ratione nec successive potest id contingere in actibus per se infusis, quia, mutata specie essentiali et substantiali, mutatur tota entitas actus. Item quia si idem actus posset transire a naturali in supernaturalem, vel e contra, oporteret aliquam entitatem substerni utrique rationi; ergo illæ rationes essent accidentales actui, quod est contra hypothesin, quia statuimus actus per se infusos substantialiter esse supernaturales. Et præterea de illa entitate substrata inquiremus, in qua specie sit, et unde illam sumat, seu ex quo objecto, et an sit naturalis, vel supernaturalis; nihil enim in his omnibus potest dici probabiliter: est ergo impossibilis talis entitas actus, quæ successive fiat naturalis et per se infusa.

CAPUT IX.

FUNDAMENTIS PRIORIS SENTENTIÆ SATISFIT.

1. *Ad primum argumentum in cap. 4, num. 11.* — Superest ut argumentis prioris sententiæ in cap. 4, a num. 11, positus respon-

deamus. Primum erat, quia repugnat actum esse vitalem, et esse quoad substantiam supernaturalem. De quo puncto multa dixi in 1 part., tract. 2, lib. 2, cap. 8, tractando de visione. De qua dubitari non potest quin sit actus quoad substantiam supernaturalis: hoc enim nec illi Theologi, qui de actibus viæ aliter sentiunt, negare ausi sunt, ut supra ex Durando retuli, et videre licet in Cajetan. 2. 2, q. 17, art. 1, ad 3; et Soto, in 4, dist. 49, q. 2, art. 2, conclus. 5; et sententia Theologorum docet visionem illam ita esse in se supernaturalem, ut nulli intellectui creato possit esse conaturalis. Et nihilominus visio illa actus vitalis est, cum constituat beatum videntem, et cum in illa consistat vita æterna, juxta verbum Christi: *Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum.* Non ergo repugnat actui vitali esse in substantia supernaturalem. Unde etiam non repugnat hujusmodi actum elici a potentia vitali: nam etiam illa visio ab intellectu elicitur, ut contra Durandum et nonnullos alios, cum D. Thoma et aliis gravioribus Theologis eodem loco docui, quia influxus activus potentiæ vitalis est de intrinseca ratione actus vitalis, ut vitalis est, et omnino necessarius ut formalem effectum suum tribuat potentiæ vitali. Sicut ergo in illa visione possunt illa duo conjungi, ita etiam poterunt in actu fidei vel amoris viæ. Idemque argumentum fieri potest de actu prophetiæ, de quo D. Thom. 2. 2, quæst. 171, artic. 2, ad 3, dixit esse supernaturalem quoad substantiam, manifestum tamen est esse actum vitalem. Idemque est de actu scientiæ infusæ animæ Christi, nam ab illo vitaliter fiebat, licet esset alterius rationis a scientia acquisita, ac subinde in sua entitate supernaturalis respectu animæ Christi, ut suppono ex doctrina divi Thomæ, 3, quæst. 9, art. 2 et 3, præsertim ad 2 et 3, juncta tota quæst. 11.

2. *Data solutionis ratio.* — Ratio vero est, quia nulla est implicatio contradictionis, quod potentia naturalis elevetur ad agendum ultra vires suas naturales divina virtute, et servato modo agendi, quem ratio vitalis actus requirit; ita ut quamvis supernaturaliter agat, nihilominus in intrinseco modo agendi servetur proportio, juxta naturalem conditionem talis potentiæ; sive potentiæ nostræ habeant inchoatam virtutem naturalem ad influendum in hos actus per modum principii proximi principalis, saltem partialis, sive influant per potentiam obedientialem per

modum instrumenti a Deo elevati, de quibus modis aliqua in citato loco dixi, et plura in tomo primo 3 part., disput. 31, sect. 6, ad 4, et alia dicam inferius tractando de habituali gratia. Nunc vero satis est quod tam priori quam posteriori modo possit elici actus vitalis, nihil enim repugnat vitaliter influere et instrumentaliter, quia potest facultas elevari juxta modum agendi naturæ illius proportionatum. Neque oppositum aliqua ratione in argumento probatur, vel ex ratione actus vitalis inferri potest, quia licet potentia ut instrumentum elevetur, semper agit ut principium internum et immanens, seu intra se agens cum capacitate, ut in se recipiat formalem effectum talis actus, qui vitalis est.

3. *Ad incommodum in eodem argumento illatum.* — Quod vero in eodem argumento tanquam inconveniens inferebatur, quod virtutes infusæ non essent habitus, sed potentiæ, nullius est momenti, nam, ut infra dicemus, nec sunt puri habitus, nec puræ potentiæ, sed utramque rationem eminenti modo participant. Sunt enim habitus, quatenus supponunt potentiam, quæ est proximum principium operationis, et illam informant, et ad operandum adjuvant, nec possunt sine illius influxu operari: sunt vero potentiæ aliquo modo, quatenus non dant solam facilitatem operandi, sicut puri habitus, sed etiam dant vel complent potestatem. Non possunt autem dici simpliciter potentiæ, quia non sunt totum principium proximum agendi, quia necesse est ut ipsæ potentiæ animæ immediate influant in actum, alioqui actio non esset vitalis. Vocantur autem simpliciter habitus, ut distinguantur a propriis potentiis, quibus superadduntur, et quia sine potentiis nihil agere possunt; potentiæ autem absolute agere possunt sine tali habitu, si Deus per aliquod auxilium vicem ejus suppleat, ut lib. 4 latius dicemus.

4. *Ex data solutione confirmatur vera sententia.* — Et ex solutione hujus argumenti potest confirmari nostra sententia: nam actus supernaturales, qui a nobis in via postulatur, sunt dispositiones ad ultimam et consummatam perfectionem animæ, et quasi motus quidam ad ultimum terminum, qui in visione beata consistit. At visio beata in substantia et entitate sua est ordinis divini et supernaturalis, ut dictum est: ergo etiam actus supernaturales viæ, per se ordinati ad illum terminum, esse debent ejusdem ordinis cum illo, ac proinde quoad substantiam supernaturales. Probatur consequentia, quia media debent

esse proportionata fini, et dispositiones formæ. Qua ratione solent Theologi probare habitus infusos esse in se supernaturales, ut videri potest in Durando in 3, distinct. 23, quæst. 5, et num. 5, quæst. 6, num. 8; multo autem magis procedit de actibus, quia per illos immediatius, et quodammodo perfectius ordinamur ad beatitudinem supernaturalem, et ad comparandam Dei gratiam, quam per habitus. Eo vel maxime quod, ut supra dicebamus, habitus sunt propter actus, et per illos ordinant et ducunt hominem ad finem supernaturalem; ergo si illi infunduntur supernaturales, ut proportionentur fini, actus etiam esse debent simili modo supernaturales, quia etiam ipse finis magis in actu quam in habitu consistit, et potest simul esse supernaturalis et vitalis: idem ergo de actibus viæ censendum est.

5. *Ad secundum argumentum in eodem cap. 4, num. 12.* — Superest respondendum ad aliam conditionem libertatis, quæ videtur repugnare cum supernaturalitate actus quoad substantiam, in qua secundum argumentum fundabatur. Et imprimis contra hoc sumere possumus argumentum ex actu charitatis patriæ, qui ejusdem substantiæ et speciei est cum actu charitatis viæ, juxta magis probabilem et receptam sententiam, et consentaneam verbis Pauli, 1 ad Corinth. 13: *Charitas nunquam excidit.* Idem ergo charitatis actus, qui in patria est supernaturalis et necessarius, potest in via esse supernaturalis et liber; ergo libertas non repugnat cum supernaturalitate actus. Accedit quod si ratio illa aliquid valeret, non solum probaret actum non posse esse supernaturalem quoad substantiam, verum etiam nec quoad modum intrinsecum, qui a voluntate ut libera pendeat et fiat, ac proinde actum non esse supernaturalem per aliquid liberum et elicatum a nobis, sed per modum extrinsecum, vel a solo Deo additum, quod absurdissimum est, ut ostendimus; ergo in omni sententia probabiliter necessarium est confiteri actum supernaturalem moralem et humanum esse liberum, etiam quoad esse supernaturale talis actus, quidquid illud sit. Hoc ergo nos dicimus de substantia actus, etiamsi supernaturalis sit. Ratio vero eadem fere est quæ de actu vitali, quia Deus elevat unamquamque potentiam modo illi accommodato. Et declarari potest, quia libertas consistit in potestate agendi et non agendi, vel etiam in potestate agendi unum aut oppositum ejus. In his vero actibus, licet voluntas

non habeat potestatem agendi illos, nisi elevata, nihilominus de se habet potestatem non efficiendi illos, vel efficiendi alios dissimiles et repugnantes; Deus autem ita movet, et elevat potentiam ad agendos hos actus supernaturales, ut non auferat innatam potestatem ad non agendum illos, vel ad efficiendum repugnantes; ideoque, non obstante elevatione, manet integra libertas, et dominium voluntatis circa influxum quem præbet ad hujusmodi actus, ut latius inferius dicemus tractando de habitibus et de auxiliis, et concursu eorum cum libero arbitrio.

6. *Ad tertium argumentum in num. 13.* — Ad tertium, ex probationibus assertionis patet responsio. Duo enim principia in illo argumento sumuntur: unum est, possibile esse actum esse naturalem quoad substantiam, et supernaturalem quoad modum; aliud est, hoc sufficere ad veritatem omnium locutionum Conciliorum et Patrum, de necessitate gratiæ ad hos actus efficiendos. Primum autem ex his principiis distinguendum est: nam potest intelligi vel de modo solum in fieri, vel de modo addito actui in facto esse: priori modo, fatemur posse actum naturalem esse supernaturalem quoad modum, id est, posse supernaturaliter fieri, sicut potest habitus naturalis fieri modo supernaturali, id est, per infusionem, quamvis in termino seu in facto esse nullum modum supernaturalem recipiat. Si ergo prior illa propositio de hoc modo intelligatur, sic negatur aliud principium: nam hic modus non sufficit ad omnia, quæ de his actibus Scriptura et Concilia docent, explicanda, ut late probatum est, quia cum Scriptura et Concilia docent Deum infundere fidem, charitatem, etc., præcipue loquuntur de actibus, et licet intelligantur de habitibus, consequenter etiam comprehenduntur actus propter quos dantur habitus. Dum autem dicuntur *infundi*, intellectum a Theologis et ab universa Ecclesia est, illum esse modum productionis connaturalem et necessarium in his actibus et habitibus, propter eorum excellentiam et perfectionem, et ideo dici solent per se, et non tantum per accidens infusi. Igitur non sunt supernaturales propter solum modum quo fiunt, sed potius, quia ipsi supernaturales sunt, ideo supernaturali modo fiunt.

7. *Pergit solutio proxima.* — Si autem prior propositio intelligatur de modo addito actui in termino, et in facto esse, iterum subdistingui potest juxta superius tractata. Nam vel est sermo de modo extrinseco, quem moralem vo-

care possumus, cum revera solum consistat in aliqua extrinseca denominatione seu relatione rationis, vel de modo intrinseco et physico, atque in re ipsa addito et conjuncto actui. In priori sensu, gratis damus posse actum naturalem aliquo modo supernaturali extrinsece affici seu denominari. In hoc vero sensu, negamus posteriorem propositionem, quia hic modus non sufficit ad propriam excellentiam horum actuum, quam Ecclesia docet, et Scriptura satis indicat, ut longo discursu probatum est. Et præcipue, quia vel ad illum modum non essent necessaria auxilia gratiæ, quæ vires præbeant ad agendum, quia illa denominatio non fit ab ipso homine operante: vel si contingat unum actum naturalem voluntatis imperari vel referri, et consequenter denominari ab alio actu supernaturali ejusdem voluntatis, tunc supernaturalitas tota est in actu imperante seu denominante, et ad illum sunt per se necessariae supernaturales vires et auxilia, ideoque esse supernaturale illius non potest in sola denominatione extrinseca consistere.

8. *Absolvitur prædicta solutio. — Exempla optima.* — In posteriori autem sensu de modo intrinseco et reali, negamus illam priorem propositionem; non enim potest intelligi modus intrinsecus, et realis, et supernaturalis, accidentaliter adjunctus actui naturali, ratione ejus vires gratiæ postulentur, et qui ad salutem sit necessarius, quod etiam late probatum est; quia modus majoris intensionis, vel alius similis, si fortasse cogitetur, et sive possibilis sit, sive non sit, certum est ad salutem non requiri, et ideo propter illum vires gratiæ non requiri. Necesse est ergo ut propter substantiam talium actuum virtus gratiæ necessaria sit, et hoc est esse supernaturales quoad substantiam. Et ideo etiam non sufficit modus majoris facilitatis aut promptitudinis, vel similis, quia et omnes isti vel consistunt tantum in fieri, vel sunt extrinseci, et, quod caput est, Concilia expresse declarant gratiam non tantum propter talem modum esse necessariam. Et ita facile responderi potest ad exempla de modis supernaturalibus unionis hypostaticæ, vel Christi et accidentium in Eucharistia, nam illi, juxta modum entitatis quam habent, sunt in sua substantia supernaturales, et adduntur rebus naturalibus ex speciali operatione, et institutione divina. Ad aliam vero partem, qua probatur objectum fidei esse naturale, et viribus naturæ accommodatum, respondemus negando assumptum. Nam omnia illa quæ in

argumento adduntur, solum probant de propositione et applicatione illius objecti, quæ fit modo naturali, quamvis non sine directione Spiritus Sancti interius mentem gubernantis. Sub illa vero propositione applicantur motiva credendi, et volendi credere omnino supernaturalia, ut dictum est, et in cap. 10 magis explicabitur.

CAPUT X.

UTRUM POSSIT HOMO ASSENTIRI MYSTERIIS SUPERNATURALIBUS REVELATIS A DEO, ALIQUO NATURALI ASSENSU SINE AUXILIO SPECIALI GRATIÆ.

1. *Prima ratio pro negante parte.* — *Secunda ratio.* — Ratio dubitandi esse potest, quia mysteria fidei totam naturæ facultatem excedunt; ergo nemo potest sola facultate naturali illis assensum præbere. Probatur consequentia, quia non potest potentia, virtute sua naturali, attingere rem superioris ordinis, nisi elevetur a superiori agente, alias naturaliter tenderet extra objectum suum naturale, et extra spheram suæ activitatis ageret. Secundo, unus ex erroribus Pelagii fuit, sufficienter propositis mysteriis fidei, factisque credibilibus per Evangelicam prædicationem, hominem sua libertate posse illis assentiri sine speciali auxilio gratiæ. Quem errorem Augustinus sæpissime detestatur, epistol. 106, et lib. 3 de Doct. Christ., cap. 33, et lib. de Grat. Christi. Imo, cum ipse aliquando in eo errore fuisset, illum retractavit lib. 1 Retract., cap. 23, et latius lib. de Præd. Sanct., cap. 3; ergo ad hunc errorem pertinet quæcumque fidem naturalem supernaturalium mysteriorum admittere, ad quam gratia revelationis necessaria sit, et nulla alia. Quod si quis dicat Pelagium fuisse locutum de fide perfecta, fidem vero acquisitam fore semper imperfectam, et ideo, licet concedatur naturæ absque auxilio gratiæ, non pertinere ad errorem Pelagii:

2. *Tertia ratio.* — *Quarta.* — Contra hoc instatur tertio, quia Semipelagiani ita distinxerunt fidem imperfectam et perfectam, et dixerunt imperfectam esse ex nobis, perfectam vero ex gratia, ut constat ut supra dictis, Prolegomen. 5, explicando sententiam Cassiani et Fausti. Et nihilominus illa etiam sententia damnata est, eo quod diceret fidem imperfectam esse ex nobis, et illam ex professo impugnat Augustinus toto libro de Præd. Sanct., ut

alia loca omittam; et Prosper ac Hilarius, in epist. ad Augustinum, eundem notant errorem, eumque impugnat Prosper toto libro contra Collat. et aliis locis sæpe citatis, et Fulgentius, de Incarnat. et grat., cap. 17 et seq.; ergo admitti non potest ulla fides naturalis, quantumvis imperfecta, istorum mysteriorum. Ac tandem, argumentor quarto, deducendo ad errorem Massiliensium; nam si homo posset aliquam fidem adhibere mysteriis revelatis a Deo, per illam fidem mereretur fidei augmentum et perfectionem, et sic nulla fides esset donum gratiæ, non quidem prior, sive imperfecta, quia fit sine auxilio gratiæ, nec etiam posterior, id est perfecta, quia datur ex merito prioris fidei, et sic jam non est gratia. Consequens autem est contra dicta in cap. 2 et 3, et contra definitionem Conciliorum Arausiaci et Tridentini; ergo. Sequela probatur ex sententia Augustini, lib. de Prædest. Sanct., cap. 2, dicentis: *Quis dicat eum qui jam cepit credere, ab illo in quem credit nihil mereri?* Item quia ille facit quod in se est circa sibi revelata: ergo meretur juvari a Deo, ut fidem, sicut oportet, perficiat.

3. *Prima assertio communis, quod detur aliqua fides naturalis de revelatis.* — In hoc puncto aliquid est inter Theologos communiter receptum, et aliquid in controversiam nunc a modernis vertitur. Primum est, circa mysteria fidei revelata posse dari aliquem assensum fidei acquisitæ solis naturæ viribus; et consequenter posse esse aliquam voluntatem credendi illi fidei proportionatam, ac subinde acquisitam et elicitam sine speciali auxilio gratiæ. Ita docet D. Thom. 2. 2, quæst. 5, art. 3, et ibi omnes expositores. Theologi etiam antiqui superiori capite allegati, tam illi qui putant actum fidei Christianæ esse naturalem quoad substantiam, ut Capreol. in 3, dist. 24, quæst. unic., ad argumenta Scoti contra secundam conclus.; item Scotus, Gabr., Durand., Almain. et alii in 3, distinct. 23; Cajet. 1. 2, quæst. 109, artic. 1 et 4; Soto, lib. 2 de Nat. et grat., cap. 8, 14, et aliis locis sæpe allegatis, quam illi qui tenent fidem infusam esse assensum supernaturalem quoad substantiam, ut Alens., Richard., atque etiam D. Thomas, et idem docent moderni, Medin. et alii supra allegati; et Bannez 2. 2, quæst. 5, artic. 2, et quæst. 6, artic. 1; et Azor., tom. 1, lib. 3, cap. 24, quæst. 2, et optime Bellarm., lib. 6 de Grat. et liber. arbitr., cap. 3, in generali responsione ad objectiones.

4. *Probatur primo de fide necessaria dæ-*

monum. — Potestque hoc probari primo, ex illo Jacob.: *Dæmones credunt et contremiscunt*, constat enim dæmoniorum fidem non haberi viribus gratiæ, quæ illis non dantur. Verum est illam fidem non voluntariam esse, sed necessariam, ac subinde procedere ex aliquibus principiis evidentibus, partim ex naturali lumine, partim experientia, quæ reducitur ad evidentiam in attestante, quam posse habere Angelos, de rebus fidei, communis opinio fert, quamvis quæstio fere de nomine sit, an illa dicenda sit fides, necne: Jacobus autem absolute ita illam appellat, nam credere non fit nisi per actum fidei. Homines vero raro possunt ad illam evidentiam pervenire; quod si aliqui, ut Apostoli, vel alii qui miracula conspicerent, et ponderare potuerunt, illam assecuti sunt, credo non potuisse illam acquirere sine Spiritus Sancti auxilio, præparante voluntatem eorum, ut pie susceperent quæ dicebantur, et ut vim motivorum et miraculorum ponderare et penetrare possent; ideoque ille modus fidei, quamvis naturalis quoad substantiam sit, non potest (ut opinor) obtineri ab homine lapso, vel in pura natura constituto, sine speciali Dei adjutorio. In quo non est homo dæmonibus comparandus, nam dæmones facillime cognoscunt virtutes signorum, etiam evidenter, et ex illis possunt evidenter cognoscere Deum esse qui per hominem loquitur, quod hominibus longe difficilius est, et ex multa circumspicione et affectione pendet, quæ non potest in re tam difficili, et aliena a sensibus et affectibus humanis moraliter loquendo, solis viribus propriis adhiberi.

5. *Probatur secundo de fide libera hominum.*

— *Confirmatur ratione.* — Nihilominus tamen alia fides voluntaria et libera ex humano discursu et libera voluntate haberi facile potest. Id constat exemplo in hæretico, qui aliqua mysteria credit, et non fide infusa, quia illam non habet; nec etiam auxilio speciali gratiæ, quia credit humano, et non divino motivo, et quia gratis diceremus dari eis speciale auxilium gratiæ ad quamdam fidem, quæ nihil illis ad salutem prodest. Idem dici potest de Judæis, nam etiam illi aliquas veritates fidei credunt ex suorum majorum traditione, ut, vetus testamentum esse verbum Dei, et esse vera quæ in illo continentur; hoc enim credunt, licet in particulari in illarum interpretatione errent. Imo et Christiani, non semper dum credunt, actus supernaturales et infusos exercent, sed sæpe duci possunt ex testimonio parentum, vel humana quodam consuetudine.

Ratio vero non est alia, nisi quia hæc veritates fidei revera non asseruntur tantum testimonio divino, sed etiam humano, et ita potest homo pro sua imperfectione et libertate duci ex testimonio humano, et tunc actus est naturalis et facilis, quantumvis materiale objectum altissimum sit, et hoc confirmant exempla gentilium, qui ex traditione parentum portenta quædam credunt, in quibus plus difficultatis est quam in veritatibus fidei, quia interdum convinci possunt esse falsa, et contraria rationi, quod de veritatibus fidei ostendi non potest.

6. *Item de actu volendi credere.* — Et hinc etiam constat voluntatem sic credendi non esse supernaturalem, neque ad illam esse necessariam gratiam, quia est mere naturalis, et in ea potest non esse difficultas, ex quadam consuetudine, vel licet sit aliqua, affectus ad proprium discursum, et iudicium interdum sufficit ad illam vincendam, ut in hæretico est manifestum. Solum illi auctores qui omnem occasionem, vel cogitationem congruam cognoscendi aliquod verum, vel volendi aliquod bonum, gratiæ auxilium appellant, dicunt consequenter hanc voluntatem credendi aliquid fidei, etiam humano modo, si honesta sit, non posse haberi sine auxilio gratiæ, neque ipsum assensum talis fidei, quatenus est de objecto vero, esse sine simili gratiæ adjutorio. Verumtamen hoc generatim supra satis rejectum est, et in particulari de illa fide manifestum est, solum supponere gratiam doctrinæ et revelationis, quæ non est proprium gratiæ adjutorium, quod inquirimus. Accedit quod illa occasio audiendi res fidei, et iudicandi de credibilitate earum, et cogitandi de illa ita congrue ut inducatur voluntas ad volendum sic credere, hoc totum potest provenire ex generali providentia gratiæ, et non ex peculiari intentione salutis ejus qui sic credit. Nam fieri potest ut talis fides non solum nihil proficiat sic credenti ad salutem, verum potius sit illi occasio majoris damnationis; ergo talis cogitatio congrua, nec per se habet rationem gratiæ, nec ex intentione Dei dantis illam per generalem concursum et providentiam, illam rationem participat. Ad hanc ergo fidem et voluntatem sic credendi, per se nulla gratia necessaria est.

7. *Prædicta fides naturalis specie differt a Christiana.* — Hoc posito, inquirendum superest qualis et quanta esse possit hæc fides sine auxilio gratiæ acquisita. In quo nos supponimus illam esse specie diversam a fide Chris-